

TREBIÑO`TIK TXANGOLARI

Olazar`tar Martin`ek esan eustan: Trebiño ezagutzen dok ? Ez !! Orduan oster bat egin bear dogu, Euskaldun batek beren lurraldeko irudimenean ez leukelako euki bear alango jakin-gabetasunik.

Loraila`ren 30`erako (Barikua) ipini gendun eguna eta Martin`ek Meza Santua emon da gero 9`1/2`etan urten gendun Mungia`tik Trebiño`ra Barazar`etik zear.

10`k eta laurenetan eldu giñan Argantzon`eko (Km.333) errira eta gurdi- bideak guztiz aldatuta dagozan lez, argazki batzuk atarata Palazios`eko jatetxera joan giñan norabideakaz argitzeko.

menditsutasunagaitik eta Urizaar mendi kateari esker. Oso aberatza da ur-kontuan.

Beren uri-nagusiak Trebiño (trifiniun edo iru muga daukazena esan gure dauana) eta Argantzun Udal-erriak dira eta erri-kopuruan: Agelu, Axarte, Albaina, Añastro, Arana, Argote, Armentia, Askartza, Bajauri, Burgeta, Busto, Dordonitz, Dorono, Franko, Fuidio, Golemio, Imiruri, Ladrera, Laino, Marauri eta Mezantza`gaz osotzen da.

Lurraz: Garia, garagarra, lur-sagarra, lekadun landareak eta txerri-arbi edo udarbi`ak (remolacha) artzen

Palacios, km. 333.

Trebiño`ko lurraldeak ikusiaz batera, ortik aurrera ondo aztertu genduzan beren inguruak, leenengo baiña, goazan edestian zer aipatzen dan beragaitik ikustera eta nungo mugakin Kastilla-Leon mendean dagon kokatuta.

ERRI, ERREKA ETA BEREN LURRA`REN EMANKORTASUNAK:

Burgos`ko jaurkintzapean dago Araba`ko eskualde au, Iparraldetik Iruña ta Gazteiz; Ekialdean, Bernedo; Mendebalean goiko-erribera, beko-erribera, Aramiñon eta Beranturi; Egoaldean, Zanbrana, Urizaarra (Peñace-rada) eta Lagran`ek mugatuta.

Itsas-goian 621`eko metrukua da eta zabaleran 221`57 km. Karratuak daukaz. Uda ibaia aldatzen dau Iparraldetik Egoalderuntz eta ez dauka ura`ren gabetasunik beren

dabez edertasun osoan, bai eta baratzean-be ortu-ari eder ta ugari.

Eta abere azkuntzan: Ardi, txarri, bei eta zaldiak ikusi genduzan.

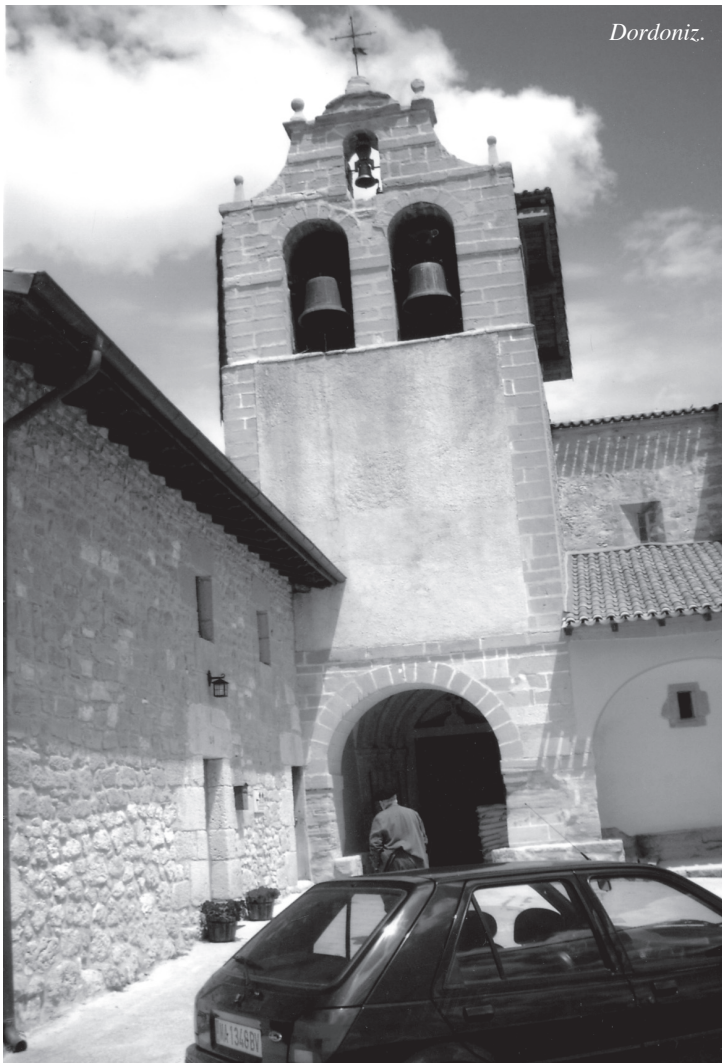
EDESTIA: Trebiño eta inguruko erritxoaren agi-riak, X`n gizaldian agertzen dira leenengoz eta XI`n mendean, Nafarroa`ko erregearekin batera borrokatu ziran Gaztela`ko erregearen aurka.

1.160`an Lopez Lainez`ek sortu eban Trebiño`ko kon-derria eta 1.194`an Nafarroa`ko VII`n Santxo azkarrak zabalkuntza emon.

1.201`ean, Trebiño Gaztelatarren mendean geratu zan, VII`n Santxo Azkarra (1.194-1.234) Nafarroako erregea,

Gaztela`ko VIII`n Alfonso`gaz (1.155-1.214) itzarmendu zalako Arga-Miranda`ren truke.

1.417`an, Gaztela`ko II`n Juan`ek (1.405-1.454) emongo eutsozan Logroño`ko Foruak eta geroago Leon`go erregetzan agiri-idazle nagusia zan Gomez Manrique de Lara`tar Diego Trebiño`ko kondea izendatu eban.

XIX`n gizaldian, errien banakuntza egin zanean Burgos`ko mendean geratu zan Trebiño Argantzuneko erriarekin batera.

1.942`an erabagi ori barriztu egin zan, nai-ta Trebiño`ko biztanleak %`tik 98`ko kopuruan Araba`ko jaurkintzarekin gura eta ainbat aldiz eskari ori egin Eusko-Legebiltzarraren bidez.

Gaur gagozan gizaldian ez dago eskubiderik, Euskaldun izan eta senditzen diran Trebiño`ko konderrian bizi

diranak alango arbuio, erdeiñu (desprecio) edo ez-ikusi onik, gero esango dodanakaz. Gaztelatarrak, daukien arra !! argi erakusten dabelako.

IZKUNTZA: Trebiño`tarren izkuntza oso beranduarte Euskerea izan zan eta nik esango neuke XIX`n gizaldi erdirarte egin ebela, Gaztela`ko erritarren artean-be XVI`n gizaldian Euskeraz egiten zalako eta geiago, Trebiño`tarrak euren anai Euskaldunakaz inguratuta egon-da Euskalerriko sabel barruan. Gaur, berrezkuratzen dabizena ikastolaren bidez.

Erregezko Jaurkintzak beste gauza-bat dira, erria`ren zentzuetik kanpo ibili ziralako.

Europa guztian Erromatar-Godo`engandik jaurkintzarako artu ebezan nausigai`tasunezko andizki edo aitor- seme aukera orreik, euren artean, Mundu onetan batzagotasunezko asmakizuna elburu zala eta nor-geiagoko edo norkerizko jokuan asi-ta, umien antzeko jolas-toki batera bideratu ebazan.

Nafarroa`ko erreinuan-be bardiña gertatu zan eta Latin ta Euskera`ren bitartean sortu ziran latin-kume baragarri orreri indarra emoten asi ziran, bereztasunezko erri ta izkuntzak ezeztuteko alegiñean ibili ziralako eta gaur-be dabizelako Gaztelatar-menperatzaille oneik.

ARGANTZU ERRIRA: 10`k eta laurenetan eldu giñanean Palazio`z jatetxean egonda gero, errian sartu eta artez, Udaletxera joan giñan argibide billa. An egoan emakumezko arduraduna baiña, txangolarien adierazpena-ko ez eban euki ezelako paper-iragarki ez bide-maparik.

Gure itaunen gora-beran, bera lotsatuta egoala esan euskun bein eta berriz eta urrengo osterabat egiten gendunerako aleginduko zala eukiten, argi-bide edo adierazpeneko paper orreik, joaten ziranai eskeintzeko.

Emakumea, atsegiñez agurtu ondoren erria ikustera joan giñan eta leen ern-arazi edo gogoan eroan nebana, enparantza eta kale guztien izenak Euskeraz eta gaztelaraz idatzita egon zirala. Poz aundia artu gendun Trebiño`tarren alegiñak ikusteagaz eta geiago, gazteak Euskeraz berba egiten ebala jakin gendunean.

Eleiz ederra-be badaukie, baiña ez gendun barrutik ikusi, atea giltzatuta egon zalako.

AÑASTRO: Txarto zaindutako errepidetik joanda, 12`etan eldu giñan Añastro`ra eta eleizaren aurrean geratuta, aurrez-aurre euki gendulako, "Añastro`ko Gaztetxea" ikusi gendun idatzita.

Poz aundia artuta, berebilletik beratu gintzazanean, gizon bat ikusi gendun eta beragana joan nintzan itanduten ia eleiza ikusi leiken.

Bera zala giltzaduna esan euskun eta bereala joan zan etxera giltzaren billa atea zabaltzeko.

Beren emazte ta semea etorri ziran eta ama atea zabaltzen ibili zan bitartean Euskeraz berba egin neutson gaztea`ri eta berak be Euskeraz erantzun.

Eleiza, barrutik ikusten ibili giñanean, uste-onean asi giñan berbetan eta beren izen abizenak Agirre Perez Onrraita`tar Julian zirala esan ondoren, Angola`n dagon gotzaiña Onrraita Perez de Agirre`tar Luis Maria eta onen anaia, apaiza danagaz, lengusuak zirala esan euskun.

Argazkiak atara nebazan eta batez-be, arrizko sermoi-alkia`ri, eder-lanean eginda dagoelako.

Bai aldare nagusien erretaula edo aldare-buruari eta korua`ri, au zaintzen ez bada-be, denboragaz jausteko arriskuan dagoelako.

Gauza oneik ikusita, bereala konturatuten da bat, euren jabetasunezko arduraren kanpo direla erriari eutsi edo zaintzeko bear diran diru eta artu bear diran erabagiak. Eta eritzi ortatik konturatu, gaztelatarrak jabetasunezko arduradunak edo menperatzaileak izanda, “neri zer doakit edo zer ardura-tzen daust ?” esaten dabela, Trebiño`ko konderrria maite ez dabelako. Edo eta euren menpean bakarrik daukielako “dirua atarateko ogasun edo ondasun-lez”.

Dana-dala, gazte gitxi ikusi genduzan kaleetatik eta zeozegaitik izango da, erritxoak, etxe ta errepideak aiñ-gitxi zainduta agertzen diranean. Baiña erria, euren jabetasunezko ardurapean ez dagoela ziur nago.

TREBIÑO: Trebiño`ra elduta, Udaletxe`ko txango`zaleen billaketa edo argibidea`ren bulegora joan giñan, ia zertaz atzeman emoten gendun, gure ikus-azterketa

argitsuagoa izan daiten eta an-be bardiñ, ez zalako egon ezer.

Eleizara joan giñan eta berebilla itxi gendun gera-leku alboko etxea`ren orman, dauan zurezko iragarkian irakurri neban: “Manrique de Lara, armarridun-etxea / casa blasonada”, SAN JUAN. Argazkia-be atara neutson.

Eleiza`ren ate, ateartea eta berak emoten dauan itxura, ikusleentzat oso alper, nagi edo baldras agertzen da eta bere ateko albo bietan, gaztelera idatzita agertzen dira: “DE TODA PALABRA OCIOSA DARAN LOS HOMBRES CUENTA RIGUROSA”. Beste aldean “LA

Añastro: Pulpitu arrigarria.

MALDICION DE LA MADRE...., eta ortik aurrera ez enintzan izan gai an esaten ebana irakurteko.

DORDONIZ: 1`1/2`etan eldu giñan Dordoniz`eko eleizaren aurrera eta lenengo erakutsi eustena, eleiz ondoko etxean dagon leio-bat, berak, orain berrogeita amar urte: “Leio ortatik egin bear izan ebalako jauzkada, lagunak ez daiten joan atea giltzagaz itxita euki ebelako, berebil-bus`ak iges egin daiotzen”.

Eleiza-be giltzapetuta egoan eta ez gendun ezer ikusi. Eleiza`k, XV`gizaldiaren amaiera edo XVI`garren gizaldikoak dirala esan eustan Martin`ek, Amerikatik ekarritako urre-gorriagaz eginda dagozelako.

Lurrak ondo landuta egon arren, erria illun-itxuragaz agertzen da eta bizitasun barik. Euskaldunak zeozer

geiago egin bear gaunke gure erriak illuntasun ortatik atarateko.

ALBAINA`n: Karmeldarren usai`koa dan Eleiza`ren aurrean geratu giñan eta au-be giltzatuta egoan lez, zar-saridunen txoko`ra joan giñan zeozer artzen.

Martin`eri esan neutson, gazte gitzi erri onetan ez?

Jakin gura neuke, emengo gazteak zelako iritzia daukien gaztelarrarekin.

LAIÑO`ra: Eldu orduko, areazko-atxarteetan eremutar edo bakarti`arrak eginda dagozan goba`k edo euren etxe-bizitzak ikustera joan giñan.

Goba oneik (asko diranak), VI`n eta VII`n gizaldikoak dira. Euskalerrian Kristautasunaren asieran, asko izan ziralako mundu onen zalekeritik iges eginda, ARIMA`ren bizitzak zuzentasunezko bidetik JAINKOA`ri eskeintze-ko.

Orregaitik, basati eta jainkotar bizitza bidetik, JAINKOA, zilbor biurtu zan ain-bat gizon-emakumeentzat.

Trebiño`ko eremutar edo bakartiarren Goba-geienak, Laiño orduko dauan ibarra`ren albo bietan eginda dagoz. Ezker aldean Santorkaria ogei-Goba daukazenak eta eskomatara eskuz eginda dagozan amaika inguru.

Eremu`tar edo bakartiar onen bizitzak maldaberan asi ziran, Eleiza`ren aztura-bidetik zaletasun aiek, lekaime/lekaide-etxe-arauz bideratu edo eta antolatu egin ebazalako.

Orregaitik XIII`n gizaldian irasi edo ezarri zan VI`n gizaldian egindako Goba baten Gure Peña`ko Andra Maria, Faido eta Lagran`eko erri-bitartean.

Gure Barandiaran`tar Miel`ek, Goba onekaitik esaten eban: Arri-aro (paleolitico) eta Arri-aro barrien (Neolitico) bitartetik (Mesolitico), Bisigodo`en aldi`rarte, eremutar edo bakartiar oneik bizi zirala.

Euskalerria da geien agertzen dan arkaitzetako etxe`gintza au eta Araba`ko lurraldeetan geien, adibidez Baldegobian: Billanueva, Tobillas, Korro, Pinedo, Kexo eta abar. Eta Trebiño`ko konderrian: Markiñez, Urarte, Laiño eta Albaina`n.

Urruntasunetik atara nebazan argazkiak, Goba inguruetan ur asko egon zalako. Baiña badaukaz argazki oso onak ARANZADI Web orrialdetik ataratakoak eta bertan idaz-lan onetan doazenak.

Bilbao
UDALA
AYUNTAMIENTO

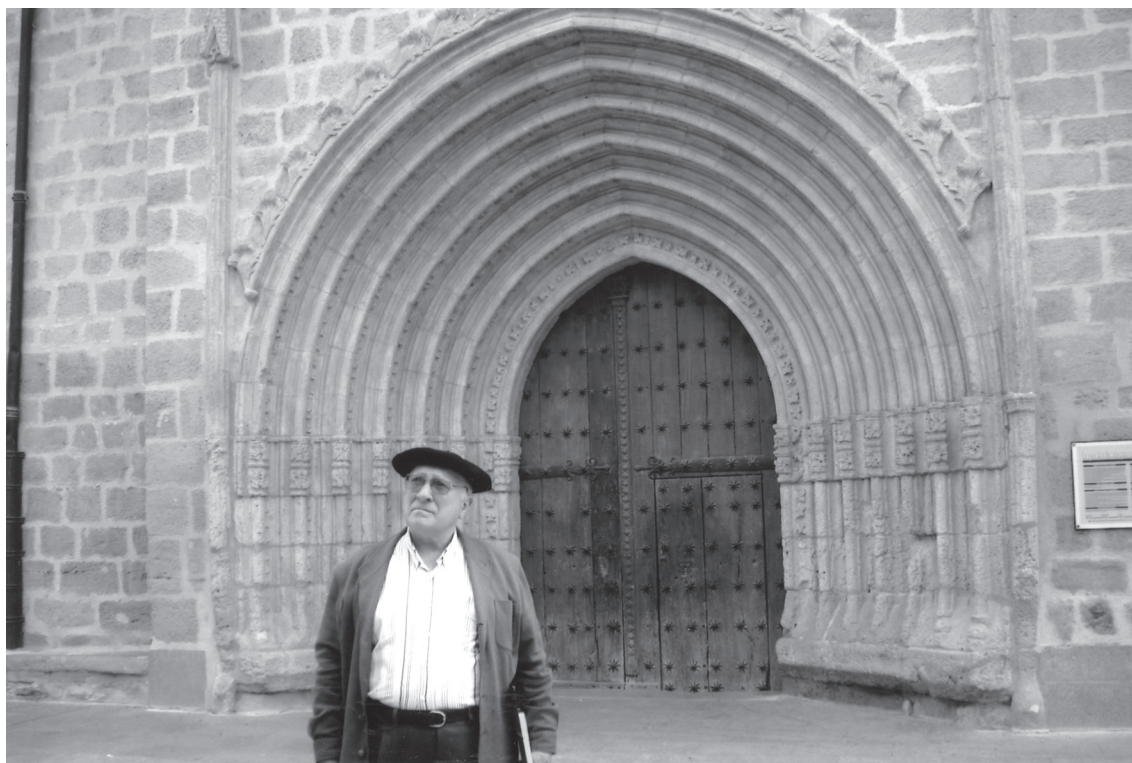
IPUIN SARIKETA (BILBAO'KO UDALAREN BABESPEAN)

EUSKARAZALEAK ALKARTEA`K, urte guztietan lez aurten be, ipuin sariketea iragarten dau, oiñarri-arauak oneik dirala:

- Ipuinak euskeraz eta erriak erabilten dauan euskalkia erabilliaz idatziak izan bear ko dabe eta idazkerea, EUSKERAZAINZA`k argitaratua eta ZER aldizkarian erabilten dana.
- Ipuinak asmatu-koak edo erriak batuak izango dira, ez idatzita dagozanak edo itzulpenak.
- Luzeera iru orrialdetik lau orrialdera, idazkiñez idatzita eta bitarte bi dirala. Saria irabazten dabenak ZER`en argitaratuko dira. Saririk irabazten ez dabenak be bai ipuinaren barrenean idazleak baimena emoten dauanean.
- Azillaren azkenerako EUSKARAZALEAK ALKARTEA`ren etxean (Bilbao`ko Colon de Larreategi, 14, 2ª eskoia) egon bear dabe. Abenduaren azkenerako emongo da maikoen erabagia eta Zer`en agertuko da, Urterillan.
- Sariak bost izango dira:

1.ª 300,50 euro	4.ª 120,20 euro
2.ª 240,40 euro	5.ª 60,10 euro
3.ª 180,30 euro	
- Ipuinak izen ordeagaz bialdu eta karta-azal txiki baten barruan izen-ordea ta izena.
- Epea azillaren azkenera arte.

EUSKARAZALEAK

Trebiño: Erriko eleizea

Laiño erri-txikerra da baiño sendotasun aundia erakusten dauana eta askeneko begiraldia berari emonda Armenia`ko Bentaz bide-ostatura joan giñan bazkaltzera.

Bazkal-ostean Urizaarratik La-Bastida`ra joan giñan eta andik Mungia`ra Olazar`tar Martin etxera eroateko eta ni Zornotza`ra

Egun ederra emon gendun Trebiño`ko Euskal-lurralde au Txangolari`zko

azter-zaletasunean eta poztasunez eldu giñan gure etxeetara.

ATUTXA`tar PAUL

ZORNOTZA'N 2008'AN BAGILLA'REN 6'AN

**Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia**

Kultura Saila
Departamento de Cultura

LAGUNTZAILLE

ZER ALDIZKARIA

**Ordaindu, mesedez, ZER aldizkaria! (ogei euro) kontu onetan:
EUSKERAZALEAK**

**BILBAO BIZKAIA KUTXA
Bilbao, 2095 0000 7 4 20.000 8961-5**

Adiskide! Mesedez ZER aldizkaria aurrera eroaten lagundu eiguzu!

Ebagi orri onetan txarteltxu au eta eroan bbk`ra eta ordaindu 20 €.

Ez dozu ezer be idatzi bear.

Baiña, aztu barik, esan Kutxan zeure izena eta zeure erriarena.

Eskerrik asko!